



Allas rätt till språk

Läslyftet

September 2018

Catharina Nyström Höög



HÖGSKOLAN
DALARNA

I Tjärnaängskolan i Borlänge upplever föräldrar att lärare i första klass inte kan svenska. Skolchefen för Borlänge säger då hon får frågan om det skall vara så att lärare i första klass inte kan svenska såhär: "Jag ser det som en tillgång. Det är så samhället ser ut och det är så vi vill ha det, ett rikt kulturellt samhälle".

DEBATT: Borlänge behöver ett styre som inser att lärare som inte kan svenska är ett problem

Tjärnaängskolan är beläget i en del av Borlänge med stor segregation. Den som inte får med sig språkkunskaperna direkt från skolstart har tyvärr begränsade förutsättningar att lyckas senare i livet. Om inte skolan fullgör sitt uppdrag på denna punkt kommer skolan bli en plats där segregationen kommer att förstärkas snarare än att brytas.

STHLM

Asylsökande läkare fick snabbspår mot examen

PUBLICERAD 2016-08-23



Joseph Gawriye, Inna Yanguzina, Rania Noffonje, Barlin Al Sharif och Hosa Maldeen Gharedah bjuds på fika i Tessinska palatset. Foto: Eva Tedesjö

Enligt regelverket borde de ha suttit och väntat på att få svar på sina asylansökningar. Men tack vare pensionerade läkaren Sten Lindahl är de nu på väg att kunna tjänstgöra som läkare och

Språkvårdens stora frågor idag

- Språkval
 - Översätta och tolka eller välja ett?
 - Språkpolicy
- Normkritik och inkluderande språk
 - Rensa i gamla barnböcker?
 - Hon, han eller hen?
 - Afrosvensk eller afrikansvensk?



Föreläsningens uppläggning

- Vad är språklagen?
- Vem behöver känna till språklagen?
- Vad har skolan för ansvar för språklagen?
- Hur ser mångspråkigheten i Sverige ut? (Och hur vill vi att den ska se ut?)

De språkpolitiska målen

Riksdagen beslutade år 2005 om en samlad svensk språkpolitik med fyra överordnade mål:

1. Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
2. Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
3. Den offentliga svenskan ska vara värdad, enkel och begriplig.
4. Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Offentliga organ ska ta hänsyn till de språkpolitiska målen i sin verksamhet och verka för att målen nås. Varje statlig och kommunal myndighet ska därför bedöma på vilket sätt man kan arbeta för att uppfylla målen.



Enspråkigt eller flerspråkigt?



Språklagen (SFS 2009:600)

4 § Svenska är huvudspråk i Sverige.

5 § Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden.

2.2 KUNSKAPER

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska i tal och skrift samt ges möjligheter att kommunicera på något ytterligare främmande språk på ett funktionellt sätt,

Den norska modellen

Skrivande
Muntlighet
Läsning
Räkning
Digitala färdigheter

Grundläggande färdigheter =
Förutsättning för lärande i
alla ämnen och för ett
ämnesövergripande lärande

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Övergripande mål och riktlinjer

När måste man kunna läsa?

En grupp tredjeklassare:

- När man går ut nian

Om eleverna stannar vid att bygga kunskap på det muntliga vardagsspråket riskerar de att utestängas från en naturvetenskaplig diskurs, och deras möjligheter att ta sig vidare till högre nivåer i ämnena beskärs. Skrivandet är ett sätt att bygga kunskaper, och en del av socialiseringen in i en miljö.

af Geijerstam 2006:161

Språklagen forts.

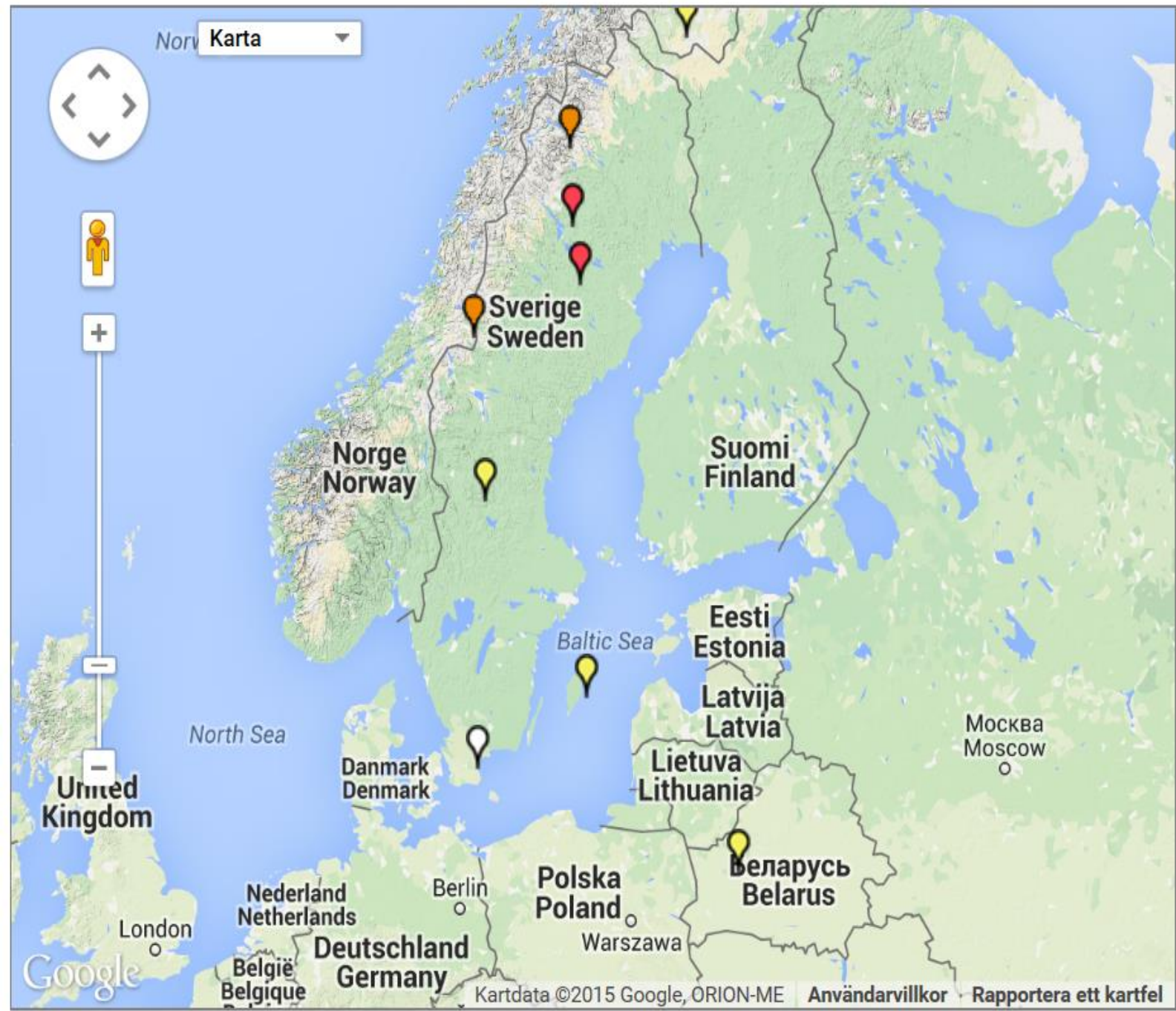
7 § De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

8 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

9 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket

UNESCO:s statistik

- Omkring 6000 språk i världen
- C:a 2500 utrotningshotade
 - UNESCO:s program för bevarande av immateriella världen



- Dalecarlian
- Gutnish
- Lule Saami
- North Saami
- Pite Saami
- Scanian
- South Saami
- Ume Saami
- Yiddish (Europe)

The designations employed and the presentation of material in this Atlas do not imply the expression of any opinion whatsoever on the

[Ett] språk stöder ett annat. Man blir inte sämre på att skriva forskningsrapporter på engelska om man också kan skriva dem på svenska. Barn i tvåspråkiga äktenskap kan bli tvåspråkiga från början [...]. Barn som har annat modersmål än svenska har lättare att lära sig svenska om de får utveckla sitt modersmål ordentligt.

Josephson 2004:130



Vad är svenska för slags skolämne?

3.6 MODERNA SPRÅK

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

3.2 ENGELSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Engelska språket omger oss i vardagen och används inom så skilda områden som politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar därför individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

3.17 SVENSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.



Ämnet svenska

Centralt innehåll 4-6, rubriken Språkbruk

- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man skriver till och med vilket syfte, till exempel skillnaden mellan att skriva ett personligt sms och att skriva en faktatext.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några varianter av regionala skillnader i talad svenska. Några kännetecknande ord och begrepp i de nordiska språken samt skillnader och likheter mellan dem. Vilka de nationella minoritetsspråken är.

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i **och om** svenska språket

Centralt innehåll 7-9, rubriken Språkbruk

- Nya ord i språket, till exempel lånord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och sammanhang.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några varianter av regionalt färgat talspråk i Sverige och olika språk i Norden. Några kännetecknande ord och begrepp samt skillnader och likheter mellan de olika språken.
- Språkbruk genom tiderna. De nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället.

Språklagen forts.

11 § Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

Lärare anmäler Skolverket för brott mot språklagen

Från Lärarnas tidning 2013-10-24 18:00

Kunskapskraven i läroplanen är obegripliga. Det hävdar en lärare i Stockholm, som nu anmäler Skolverket till Justitieombudsmannen (JO) för brott mot språklagen.

Sedan 2009 har Sverige en språklag, som bland annat slår fast att språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt. Detta är inte fallet med läroplanen, menar en naturkunskapslärare i Stockholm, och JO-anmäler därför nu Skolverket.

Som exempel tar han kunskapskraven för gymnasiets Matematik 1b: "Du kan översiktligt beskriva innebörden av centrala begrepp med hjälp av några representationer samt översiktligt beskriva sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar du med viss säkerhet mellan olika representationer."

Detta stycke bryter mot språklagen både vad gäller enkelhet och begriplighet, hävdar läraren. "Hur elever ska förstå detta övergår mitt förstånd. Personligen tycker jag att det vore en poäng att eleverna kunde förstå de kriterier mot vilka de bedöms!", skriver han i sin anmälan.


Dessutom anser han att det krångliga språket leder till rättsosäkerhet för eleverna eftersom skillnaderna mellan olika skolors tolkningar av betygskriterierna blir för stora.


Niklas Arevik


Fler artiklar om

JUSTITIEOMBUDSMANNEN (JO),
LÄROPLANEN, SKOLVERKET, SPRÅKLAGEN,
SENASTE NYTT

 Dela

 Skriv ut

 Rapportera fel

0 kommentarer

14 § var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska 1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och 2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket.

Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.



EU:s flerspråkighetspolitik

- "Alla i EU ska tala två språk utöver sitt modersmål"
 - Bästa sättet är att låta barn lära sig två främmande språk redan som små.
 - Snabbare språkinlärning
 - Fördjupade kunskaper i modersmålet



Att lära sig språk

Språkbadsmodell

- Tillgång till tal och skrift behövs
- Kräver inte (mycket) analys
- Inlärningsvinster?
- Vinst för ytterligare språkinläring?

Systemmodell

- Kan läras långt från språkets hemmiljö
- Kräver analys
- Inlärningsvinster?
- Vinst för ytterligare språkinläring?



Några frågor

- Vem har ansvar för språkutvecklingen i skolan?
- Vad måste en svensklärare – och varje annan lärare – kunna (och veta) för att ta ansvar för allas rätt till språk?

Tack för att ni har lyssnat!

Catharina Nyström Höög
cnh@du.se